

سٽچيلميش متنلر (۱)

شريف بيلي يوردونون تورکجه ديل و ادبيات کيلاسي

Aa	آ	ANA	آنا	Mm	م	MARAL	مارال
Əə	آ	ƏL	آل	Nn	ن	NAR	نار
Bb	ب	BACI	باجي	Oo	اؤ	OBA	اؤبا
Cc	ج	CÜCƏ	جوجه	Öö	اؤ	ÖRDƏK	اوردک
Çç	چ	ÇÖRƏK	چورک	Pp	پ	YARPAQ	يارپاق
Dd	د	DUZ	دور	Qq	ق	QAR	قار
Ee	ئ	EL	ائل	Rr	ر	QURD	قورد
Ff	ف	QAFLAN	قافلان	Ss	س	SARI	ساري
Gg	گ	GÖY	گوئی	Şş	ش	QAŞ	قاش
Ğğ	غ	DAĞ	داغ	Tt	ت	TÜRK	تورک
Hh	ه	MAHNI	ماهنی	Uu	اؤ	ULDUZ	اؤلدوز
İi	ای	İKİ	ایکی	Üü	او	ÜZÜM	اوزوم
İı	ای	IŞIQ	ایشیق	Xx	خ	XALÇA	خالچا
Jj	ژ	JURNAL	ژورنال	Vv	و	VARLIQ	وارلیق
Kk	ک	KÖK	کوک	Yy	ی	YURD	یورد
Ll	ل	LALƏ	لاله	Zz	ز	SÖZ	سوز

حاضیر لایان: غفور علیپور

آنادىلى نىن ناغىلى

(-)

او گون مەكتەپ گەنج يېتىشىرىدىم و اۋىرتمىن آجىقلانما قورخوسوندا قالماشيدىم؛ اۋزلىكلە اۋىرتمىن قرامىر سوروشماغا سۆز وئرمىشىدى، آنجاق من هەنچ بىر سۆزدە اوندان اۋىرنە بىلمەمىشىدىم. اۋزوم ايلە دئدىم : مەكتەپ بوراخراق چۆللۈگە گەندىم. ھاوا ايستى و اورگە ياتان ايدى و قوشلار اورماندا اوخويوردولار. بونلار منى قرامردن چوخ اۋزونە چكىردىلەر، آنجاق بو توولانتى نىن قاباغىندا دايناناراق مەكتەپ يولونا دوشدوم. كەخودانىن ائوى نىن قاباغىندان كەچەرك اورادا دوروب ديواردا اولان بىلدىرىشى اوخويان جەمئىتى گۆردوم. ايكى ايل دىر كەندە يېتىشىن خەبەرلەر بورادان يايلىرىدىلار. اونا گۆرە من اورادا داينامدان، اۋزوملە فېكىرلەشيدىم، "گۆرەسن يەنە بىزە نە يوخو گۆرۈبلەر؟" تەلسە- تەلسە مەكتەپ يولونو توتوب، اۋزومو مەكتەپ يېتىرىدىم.

ھەر گون درسىن باشلانىشىندا، اۋىرنىلىرىن سالىدىغى سىسى اوزاقلاردان ائشيتىمەك اولاردى، اوجا سىس ايلە دئىلىن درسى اولاردا اوجادان دئىيىپ، سىسلەنرىدىلەر. اۋىرتمىن دە آغاجىنى مېزە ووراراق "سوسون، سىس ائەلمەيىن" دئىردى.

او گون مەكتەپ گۈندەلىك دورومونو يادا سالاراق اۋزوملە دئدىم : «اۋىرنىلىرىن سىسى نىن ايچىندە كىلاس كەنچىپ اۋز يېرىمدە اوتورارام، هەنچ كىم مەنمە گەنج قالدىغىمى بىلمەن»؛ آنجاق او گون اۋىرنىلىرى اورادا اولمايان كىمى سىس سىز ايدىلەر.

پەنجەردەن كىلاس باخىدىم، ھامى اۋز يېرىندە ايلەشمىشىدى، اۋىرتمىن دە آغاج ايلەندە كىلاسى آتەيملايىردى. سىس سىزلىگىن ايچىرى سىندە قاينى آچىپ ايچىرى كەنچىگىم گەرك ايدى.

بو ايشىدن نە قدر قورخىدوغومو و اوتاندىغىمى دئە بىلمەرم. قاينى آچىپ ايچىرى كەنچىدىم؛ آنجاق اۋىرتمىن آجىقلانماياراق ايسەتلى باخىشلا مەنە باخىپ، مەبتەلە دئدى : "تەنر كەنچ يېرىندە ايلەش، آز قالىردى درسى سىنسىز باشلايم."

داينامدان كەنچىدىم اۋز يېرىمدە اوتوردوم. بو ھالدا گۆردوم اۋىرتمىن گۈندەلىك اسكى پالتارىن گەنمەيىپ. جايىزە وئرىلەن گۈنلەر و ھابئەلە بازىر گۈنلەر گەندىگى پالتارى گەنمىشىدىر. كىلاس رەسمى چاغلاردا اولان دوروم ھاكىم ايدى. آنجاق منى ھەر نەدن چوخ تەجۈبە ساخلايان كىلاس سونوندا اوتوران كەخودا، پوست خانامورو و كەندىن آدلىم آردەملىرى ايدىلەر، ھامىسى سولموش و اورگى اۋلەموشلەر بىزە يېرىدىلەر. ايلەندە بىر اسكى ايلەفا كىتابى اولان و گۆزلۈگۈن دالىندان اونون فونملەر و خەتلىرىنە باخان قوجا كىشى داھا آرتىق مەنە تەجۈبلە گەلىردى.

من بو دورومدان حئيرته باتميشديم، اؤيرتمن اؤز يئرینده اوتوراراق ایستی و ایستکلی سسی ایله دئدی : " اوشاقلار! بو منیم سیزه درس دئمگیمین سونودور. دوشمانلار دئییلر : بوندان سونرا بو ماحالین مکتبلرینده یالنیز اونلارین دیلی درس دئییلسین. یئنی اؤیرتمن گلن گون گلهجک و بو سیزین میلی دیلیزین سون درسی دیر. خواهیش ائدیرم، بو گونکو درسه دوزگون قولاق وئرین."

بو سؤزلر منی آغیر دوروما سالدی. کدخودا دیواریندا اولان بیلدیریش دئمک بو سؤزلری دوشوندورور؛ "بوندان سونرا کند اوشاقلارینا میلی دیللرین اؤیرتمک یاساق دیر."

بو منیم سون میلی درسیم ایدی. بوندان سونرا من اونون اؤیرنمه مک مجبوریتینده ایدیم و آز بیلیمگیمه قناعت ائتمه لی ایدیم. زامانی الدن وئریب داغا باغا گئتمگیمه و عؤمرومو اویناماقلا کئچیرتمگیمه گؤره اؤزومو هدهله بیردیم. ایندییه دک اوخوماغی چتین گلن کیتابلار ایندی منه اسکی یولداشلار کیمی اولموشدولار. اونلاردان آیریلماق منه چوخ چتین گلیردی. اؤیرتمن ده او کیتابلار کیمی. اؤیرتمنین صاباح گئتمه سی و بوندان سونرا اونو گؤره بیلمه دیگیم اونون بوتون آجی خاطیره لر و تنبیه لرینی منیم ایچریمده شیرینلیگه چئویردی. اونون یئنی پالتار گئیمگین و کندین آغ ساققاللارین بورادا اولدوغونو داها باشا دوشوردوم. بیرجه یول مکتبه گلمه دیکلرینه گؤره اؤزلرینه تاسوف ائتمکلی بیلینیردی.

منی آدلا سسله ینده بو فیکیرلرده بوغولموشدوم؛ گرک دوروب جاواب وئره ییدیم. راضی ایدیم بوتون وارلیغیمی وئرم آنجاق قرامر درسین اوجا سسله ازبردن اوخویام آنجاق هئچ جاواب وئره بیلمه دیم و اوتان دیغیمدان قالخیزا بیلمه دیم.

اؤیرتمنین سسین ائشیدیردیم، "اوغول! من سنی تنبیه ائتمه یه جگم چونکی بو اولایدان دویونجاق تنبیه اولوبسان. اینسان اؤزونه دئییر زامان هله واردير، درسی اؤیرنه جگم. آنجاق گؤرورسونوز نه لر اولور. تاسوفلر اولسون، ییز اؤیرنمگی باشقا گونه آتیریق. ایندی زورلا ییزه غلبه چالان میلتن حاقی واردير بیزلری دانلا سینلار و دئسینلر : سیز نئجه دئییرسیز اؤزگور و باغیمسیز بیر میلتنسیز آنجاق اؤز دیلینیزی یازیب اوخویا بیلیمیرسیز؟ بونلار باخمایاراق اوغول تکجه سن بو ایشه دیر وئرمه یین دئییلسن، هامی میزین دانلاماغی گرکلی دیر. آتا- آنالریز سیزین یوکسلیشیز اوچون دوزگون ایشلر گؤرمه ییلر و سیزی چوخ پولو اولان ایشین دالینجا گؤندریلر. من اؤزوم دانلانماغا لاییق دئییلیم؟ سیزه درس وئرمک یئرینه، اؤز باغیمی سیزه سووارتمامیشامی؟ اووچولوق اورگیمه دوشن چاغ سیزی ایشیزین دالینجا یوللامامیشامی؟"

اؤیرتمن هر نه دن دانیشارکن، سؤزو میلی دیله چکیب دئدی : "بیزیم دیلیمیز دونیانین آن گوجلر و زنگین

دیللریندن دیر و بو دیلین قوروماسی و اونو تماماسی ییزه گرکلی دیر. بیر میلّت دوشمان ایسارتینده اولاراق اؤز دیلین قوروسا سانکی اؤز دوستاغینین آچاری الینده دیر."

سونرا کیتابی گؤتوره رک قرامردن بیر درس اوخوماغا باشلادی. او گونون درسین راحتلیقلا آنلاماقدان اؤزوم تعجوب ائدیردیم. هر نه دئییردی سانکی جانیم اوتوروردو. او چاغدا دك او قدر ماراقلایا درسه قولاق آسمامیشدیم. اؤیرتمن ده او جور دیقتله درس دئمه میشدیر. بو سئویملی کیشی بوتون بیلگی سین ییزه اؤیرتمک ایسته ییردی. درس باشا چاتارکن یازماق چاغی اولدو. اؤیرتمن ییزه یئنی یازمالار حاضیرلامیشدی، اونلارین باشیندا "وطن، آتا-بابالار یوردو، میلی دیل" سؤزلری گؤزه چارپیردی. میز لردن آسلانمیش یازیلار، میلی بایراغمیزین کیلا سین دؤرد بوجا غیندا یوکسلمه سینه بنزه ییردی. دیله گلمز شکیلده، اؤیرنجی لر یازیلاری یازماقدا چالیشیردی لار و بوسبوتون سوسموشدولار. کیلا سدان یالینیز قلمین کاغاذ اوستده آخما سسی ائشیدیلیردی.

مکتبین دامیندا بولبوللر اوخویوردولار. اونلاری دینله یه - دینله یه اؤزومله فیکیرلشیردیم، گؤره سن اونلاری دا مجبور ائده جکلر اوخوماقلارین اؤزگه دیلده اوخوسونلار؟

یازیمین اوستوندن باش قالدیردیم. اؤیرتمن سوزگون باخیشی ایله چئوره سینه باخیردی سانکی بوتون مکتبهه اولان شئیلرین رسمینی ایچری سینه دولدورماق ایسته ییردی.

فیکیرلشین! بو مکتبهه یاشاما غیندان و درس دئمگیندن قیرخ ایل کئچیردی. بو ایللرده میز لر کؤهنه لیب، بویالاری گئتمیشدیر. باغدا اکدیگی فیدانلارین هر هسی قوجامان بیر آغاج اولموشدولار. بونلاری نئجه قویوب گئده ییلردی. اؤیرتمن ایندی گرک مکتبهه ویداعلا شارکن وطن تورپاغی ایله ده ویداعلا شایدی.

اؤیرتمن قانی سویوقلوق و اورک گوجو ایله درسی سونا چاتدیردی. یازیلاریمیزی یازاندان سونرا تاریخ درسیندن ده اوخودوق. سونرا اؤیرنجی لر درس لری بیر داها اوجا سسله اوخودولار. کیتابی آچیب دیزلری اوستده قویان قوجامان کیشی ده اوشاقلارلا سس- سسه وئریب درس لری اوخویوردو. اونون سسی ییزده گوله- گوله آغلماق دویغوسون یاراتمیشدی. تاسوفلر اولسون! تکجه بو سون گونون درسی اورگیمده قالارلی اولاجا قدیر.

گون اورتا اولموشدور داها درس واختی باشا چاتمیشدیر. دوشمان اوردوسونون زورنا سسی کوچه ده گؤپله ییردی. اؤیرتمن اؤز یئریندن دوردو؛ او گونه دک اؤیرتمن گؤزومده ائله هئیتلی گؤرونمه میشدی. دئدی : "یولداشلار، اوشاقلار، من من".

غم بوغازینی سیخیردی. سؤزون قورتارا بیلمه دی. اوزون دؤندردی و بیر سینیق گج گؤتوروب آسن اللریله بورد دا بؤیوک یازدی : "یاشاسین وطن!" دیوارا دایاندی؛ سونرا محزون سسی ایله دئدی : "قورتاردی. گئدین، تانری سیزی ساخلا سین."

Böyük anam, atamın kitablarını bir yerə toplayıb, onları yandırıdığı gün eyni gözlərimin qabağında. əlimi çənəmə dayayıb, kitabların alavlanmasına göz dikmişdim. Böyük anam sızıldayıb bir kəsləri qarğış edərkən tələsə-tələsə anam qucağında gətirən başqa kitabları da oda atırdı.

Qərib sözlər deyirdilər, heç anlamırdım. Amma kitablar alavlandıqca hönkür-hönkür ağlamışdım. 9 yaşındaydım, kitab oxumağı çox sevərdim. Atamın günü kitab ilə keçərdi, məndə də`ima onu yamsılırdım. Bir balış qoltuğumun altında yerləşdirib, özümə düzgün bir görkəm tutaraq kitab oxuyardım.

Böyük anam dal bağçaya keçərkən iti yerimdən qalxdım. Boylanıb odun içindən iki kitab götürəndən sonra, evə sarı qaçıb kitabları otağında gizlətdim. Kitabların bucaqları yanmışdı və od qoxusu onlardan gəlirdi. Elə bil ürəyim yerindən çıxmaq istəyirdi, yaman döyünürdü. Tələsə-tələsə kitabları masamın çəkməcəsinə qoyub həyəətə sarı dönmüşdüm. Od olduqca alavlanıb, göyə yüksəlirdi. Sanki ürəyim o kitablarla yanırdı. Amma o iki kitabın qurtarması mənə şənlik duyğusu vermişdi.

Hər gün qapı ağzında durub atamı gözləyirdim. Günlər keçirdi, atamdan heç bir xəbər-soraq yox idi. Hər gün o birisi günlərdən daha uzun, daha ağır gəlirdi, buna görə də da`im atamın yadında olmağıma görə qapı ağzında oturub kitab oxuyardım. Bu anlarda onu daha dərin his edirdim, mənə gülümsəyib “sağol-sağol” deyərdi. Onu içərimdə daşıyırdım, həmdə onun gecikdiyini anamın artmış ağ saçlarından duyurdum. O gəlməyirdi və hər zaman gözüm qapı arxasında asılı qalırdı. Kitab evində kitab yerinə toz oturmuşdu. Anam elə bil onsuzluğa

alışmamışdı. Atamın əkizin böyüdüb, qaba tutub, kitab evinin orta bölümünə qoymuşdu, başqa yaşlarda olan xırdaca rəsmlərini isə üst-alt da ki bölümlərə.

Bir ilə yaxın atamı görməyəndən sonra, bir neçə kişi, sınırlı evimizə tökülüb, hər yeri töküb dağıtmışdılar. Bərk qorxmışdum, yalnız o kitabların fikrindəydim. Amma mənim masama sarı heç dönməmişdilər. Adamlar kitab evinin yanından keçəndə atamın rəsminə toxunmuşdular. Rəsim üzü üstə düşüb şüşəsi sınında, anam bağırıb “daha bəsdı” demişdi. Elə bil onların daş ürəkləri acıyıb dönüb getmişdilər.

Hə! Yadıma gəlir, o günlərdən çox öncə, anam əlimdən yapışib, böyük anam ilə birlikdə atamın yanına getməyimizi söylədi. Pozğunuydum, inana bilməyirdim. O hardaydı? Heç bir şey düşünmürdüm, kimsə də mənə bir söz anlatmırdı.

Gözlərimə inanmamışdım, “atam, mənim o gülüslü, gənc atama nə olmuşdu, o hardaydı? Nədən saçlarını dibdən yonmuşdular? Niyə belə qocalıb, üzü çuxurlayıb? Nədən ona sarılanmıram, onun o yanaqlarını öpə bilməyirəm?” qarma-qarışıq bunları özümə demişdim. Atam məni görər görməz ağlamışdı. Amma mən yalnız göz dikmişdim. Yalnız göz dikmişdim! Telefonu elimə verəndə heç söz deyə bilməmişdim, atam dərindən ağlamışdı. Amma nə qərīb, orada da gülüşünü unutmamışdı, ağlaya-ağlaya gülümsəyib, “kitab oxuyursan?.... atan sənə kəsin inanır” demişdi.

Hələdə özümdən soraram, “nədən ağlamadım? Ürəyimin yalnızlığını nədən ona göstərmədim? Ona darıxdığımı, günlərcə yolunu gözlədiyimi nədən demədim?” O gündən sonra iki həftəyə dək kimsə ilə qonuşmadım. Yuxuda ona da`im söyləmədiyim sözlərimi söyləyirdim. Bir gün anamdan “atam nə zaman gələcək?” sordum. “gələcək, bir gün gələcək” deyə pırıl-pırıl ağlamışdı.

Gündən günə sorunlarım artırdı, anılarımı bir dəftərə yazırdım, bəlkə unutmayam, bir gün onları bilmək umuduyla.

O gün atamın yanından gəlir-gəlməz kitablar yanında yerləşmişdim. Kitabları götürdüm, hələ od qoxusu verirdilər, hələ o günü xatırladırdılar. Atam uca səsle “insanı özündən ayırmaq olmaz” demişdi. O, o kötü insanlardan bunu sorurdu. Kitabları varaqladım, hamısı qərib idi. Gözlərimi yumub “savadım onları düşünməyə hələ yetərli deyil” deyə, onları bir qara naylona qoyub yerlərinə qaytardım. Günlər, aylar, illər bir birin ardından gəlib keçirdilər. Mən atam gələcək umudu ilə böyüyürdüm. Geçinmək parası çətinliklə gəlirdi. Anamla qardaşım işləyirdilər, mənə paltar alanda “varımdı” deyərdim. əhd eləmişdim atamın o bom-boş kitab evini dolduram, o çağlara tay.

Dərs oxuyurdum, yeni arxadaşlar tapırdım, hər gün ağırca ru`ayət olmayan haqlarım üçün düşünürdüm. Buna görə də günü gündən özümdə yerləşirdim, içərimdə dəyişilirdim. Yeni qapılar üzümə açılırkən yeni sorunlarla üz-üzə gəlirdim. Dünya bucağında qalan, unudulan bir insan kimi, özümü-millətimi görürdüm.

Birdən oyandım, od qoxusu gəlirdi, bu qoxu nə tanış idi. Öz alavlanmam, məni keçmiş illərə sürdü. Birdən elə bildim doqquz yaşında bir çocuğam və əlim çənəmin altında. O kitabları daha oxumaq istəyirdim.

Nə qərib bu yazılar, bunları nə yaxşı oxuyurdum, həmi də düşünə-düşünə, demək bunlar çox çətin deyilmişlər. Hələ o od qoxusunu zaman kitablardan ala bilməmişdi. Yenə hönkür-hönkür ağladım, 9 yaşında olan günlərə tay. Hər şeyi anlayırdım, yeni açılan qapılar mənim qabaq kı sorunlarımın cavabı idi.

.... amma bunların acısı, atamın heç bir zaman qayıtmaması idi.

Gələcək Nəsil Bağışla Məni

Babək Ərgin

Gələcək nəsil bağışla məni, qarğış yağdırma məzarıma, sevə bilmədim öz dəyərəcə haq ocağını. Yandım alavında üşürəm dedim, üşüdüyüm çağ yanıram dedim. Heç düşünmədim, heçdə anlamadım sevgi deyilən gerçək nədir. Yalnız öyrəndim hər zadı satım, o dəyərləri ki babalarım can qoymuşlar, qan vermişlər, dəyər vermədən mən atıb satdım; bir tox qarına, bir dolu cibə, bir bükük boyuna. İllər boyu məndən, hər vaxt incikli o ağ vicdandan küsülü qaldım. Haqqa doğru bir yol getməyib, yalana hər çağ başımı əymişəm. Tanrıya bəndə olmayan çağ, Şeytana qul olmuşam, daha hələ bunu da əksik görərək qapısında kimi hürmüşəm. Kim nə bilir bəlkə bax məndə şair demişkən “çoxdan ölmüşəm” . Öz ağalığım utanc olur, amma qulluğum, onur gətirir. Haq işığını görməzdən belə gecədə şama günəşlik deyirəm. Ayı görmədən gecəyə varmaq, ulduzu görüb amma kor olmaq, günəşi danmaq, buludu bölmək, durnanın uçan qanadın qırmaq, el anamızın bağrını sökmək, əsirlərdi bax işim olubdur. Mən öz əlimlə məzarımı, qardaşım məzarını və habelə bacım məzarını qazıram. Bəlkə də çox tez ölələr, yerlərinə özgələr gəlib, könlümüz deyil çiynimizdə qamçı əlində oturaraq, hər nə varımı yenə o dana.

Özün bilirsən gələcək nəsil! Mən atamın ol xələf oğluyam, babalarımın isə naxələfi. Mən bu əsrin doğma oğluyam, qamçı izindən qalxan ağrıyam, amma çaşaraq azğın düşmüşəm. Mən cibimi, birdə əynimi birdə qarnımı təkcə düşünüb; qarnın iyidi, cibin oğlu, əynin əsgəri olmuşam canım.

Bağışla məni gələcək nəsil; qarğış yağdırma məzarıma, mən bu əsrin xələf oğluyam; azmışam yoxluq döngələrində, gündə bir donda- gündə bir evdə- gündə bir halda qulluqçu olub, bu işdən isə babalarımı dığ elətdirib gora yollamışam. Mən bu əsrin iyid oğluyam!! Mən bu millətin əsgər oğluyam!!

Gələcək nəsil bağışla məni, bağışlamasan səni satıb, yerinə doymuş qarın alaram! Mən belə deyildim, zaman məni belə olmağa məhkum edərək, belə yaşatdı. Bəlkə sabah ya bəlkə bir başqa gün qızıl qan gəzən damarlarımda bir zərrə qeyrət dolandı. Səndən- elimdən bəlkə bir utandım. Gələcək nəsil bağışla məni, bağışla məni gələcək nəsil.

قانلی بنووشه

سولماز بو گئجه کی کیمی قورخونج یوخو گۆرمه میشدی. همیشه اوزونه گولومسه یین، اونو خوش سۆزلرله دیندیرن سیرانوش خالا یوخودا آجینه صیفتینده اونو بوغوردو. سورئن دایی نین آئینده توتدوغو ایتی قیلینجدان داملا - داملا قان سوزولوردو. بو قان اونون اوست - باشینا و آن چوخ دا گۆزلرینه چیلنمیشدی. آئینده قان سوزولن قیلینج اولان سورئن دایی نین گۆزلری قان سوزولن قیلینجدان چوخ - چوخ قورخونج گۆرونوردو. اونلارین قیزلاری اولان سوسن و روزانین آللری، آنکلری داشلا دولو ایدی. هامیسینی دا سیرانوش خالانین آئینده بوغولان سولمازین باشینا یاغدیрмаغا حاضیر ایدیلر. بوتون بو دهشتلرین هامیسینا دۆزمک اولاردی، تکجه سولمازین سسی چیخب، «آنا!» - دئییه چاغیرا بیلسیدی. یاخشی کی، قیزجیغاز یوخودان تئز آییلدی. یوخسا، اورگی پارتلایاجاق ایدی. گۆزونو آچاندا اؤزونو قان - تر ایچینده گۆردو. بو عذاب و ایشکنجه نین یوخو اولدوغونا سئویندی، هئچ کیمی سسله مه دی. بیلیردی کی، سحرلر آتا - آناسی اونو یوخودا قویوب ایشه گئدیرلر. یاتاغیندان قالخماق ایسته دی، آنجاق قالخا بیلمه دی. ائله بیل اوستونه داش قالامیشدیلار. آجی آغریدان آل - قولونو تر پده بیلمیردی. هاندان - هانا اؤزونو آله آلیب یاتاقدان قالخدی.

گونش چوخدان چیخمیشدی. هاوادا یازین نفسی دویولوردو. ائشیک ده سئرچه لرین جیویلتی سیندن قولاق توتولوردو. ائشیکه چیخیدی کی، آل اوزونو یووب، تویوقلارینا دن سپسین. آئینی ائیوانین قیراغیندا کی لؤلکی پارچا آپاراندا گۆردو کی، بوم - بوش دور. آخی آناسی سحرلر اونو دولدورورب قویور کی، قیزی آل اوزونو یوسون. گۆردو کی، یئر یاشدی، کیمسه اونون سویونو یئر بوشالید. پارچی دولدورماق اوچون حیطه دوشنده گۆردو کی، آتاسی نین دوتن آکدیگی قیزیل گول کوللارینی کیمسه سیندیریب، آزیب. آل اوزونو یووب آتباردان بیر سینی دن گۆتوروب تویوقلاری دودوله دی. تویوقلار گلدی. آنجاق لاری خوروزلا پاپاقلی فره گۆزونه دیمه دی. آختاردی - آختاردی، تاپا بیلمه دی.

چای - چورگینی یئدی کوچه یه چیخدی. سوسن گیلین دوققازینا یاناشی. سوسنله روزا، ایکی باجی حیطه اویناییردیلار.

- سوسن، آی سوسن!

- سوسن، آی سوسن!

سولمازین بئش آددیملیغیندا اولان نه سوسن، نه روزا اونا های وئرمه دیلر. سولماز حیطه کئچدی، اونلارا یاناشدی.

- آخچی، بیزیم لاری خوروزلا پاپاقلی فره حیطه گلمه ییب؟

قیزلارین هئچ بیریندن سس چیخمادی. اوزلرینی یانا چئویریب آغیزلارینی بوزدولر. سولماز گۆردوگونه اینانمادی. گۆردوگو دهشتلی یوخونو خاطیرلادی. اونا ائله گلدی کی، بو ساعات قیزلارین آناسی چیخب او اجینه بارماقلاری ایله اونو بوغاجاق، اوندان تامامیله اوز دؤندرن سوسن و روزا باشینا داش یاغدیراجاقلار. قیز قورخوب گئری دؤندو. باغی - باغچانی گزیب لاری خوروز و پاپاقلی فره ی آختارا - آختارا، تاپا بیلمه دی. سون زامانلار تویوقلارین ایتمه سی بیرینجی دفعه دئییلدی....

سولماز نه تویوقلارین ایتمه سینی، نه پارچین سویونون کیمسه طرفیندن داغیلما سینا، نه گول کوللارینی سیندیریلما سینا، نه اونونلا همیشه بیر یئرده اوینایان قونشو قیزلارین اونون چیغیریشینا سس وئرمه له رینه، نه ده گۆردوگو او قورخونج یوخولارا اینانا بیلمیردی.

گون باتدی، آتا - آناسی ایشدن قاییتدی. قیز توپوقلارین ایتمه سینی آتا - آناسینا، گۆردوگو قورخونج یوخوسونو ایسه آناسینا سؤیله دی. اونا ائله گلدی کی، توپوقلارین ایتمه سینه آناسی اوندان چوخ ناراحت اولدو. اونا ائله گلدی کی، سؤیله دیگی بو قورخونج یوخودان آناسی اوندان دا چوخ قورخدو. آنجاق نه دنسه هئچ بیر دینیپ - دانیشمادی.

بالاجا سولماز بونا چوخ تعجب ائدیردی.

سون گونلر نه سیرانوش خالا اونلار گلیردی، نه ده آناسی اونلار گئدیردی. حتی بیر گون گۆزو ایله گۆردو کی، سورئله اوز - اوزه گلن آناسی سالاملاشمادان اوندان یان توتوب کئچدی.

قیز یئنئ سحری گون اؤز عادتینجه یوخودان دوردو، آل - اوزونو یودو، توپوقلاری سسله ییب دن سپدی. سونرا داریخیب کوچه یه کئچدی. اؤز عادتینجه بیر ده گۆردو کی، سوسن گیلین حیطینده دیر. آرالاریندا هئچ نه اولمامیش کیمی اوزونو اونا توتاراق :
- آخچی، آی آخچی، گئدک دره یه بنؤشه ییغماغا - دئدی.
- آخچی، آی آخچی ...

سوسن دن سس چیخمادی. او سولمازا دیلینی چیخارداراق، قاچیب باجی سی روزانین یانینا گئتدی. سولماز کور - پشمان اونلارین حیطیندن چیخدی. یازیق قیز بیلیمردی کیمینله اویناسین، هارا گئتسین. اوزو آشاغی یوللاندی، گلیب دره یه یئتیشدی. کول دیبندن یئنئ جه آچیلیب - بویلانان بنؤشه لری گؤروب سؤیندی. بنؤشه لر بونونو بوکه رک ائله ییل بو کیچیک قیزین یولونو گۆزله ییردیلر.

سولماز آیینی اوزالیدی کول دیبندن بیر بنؤشه اوزدو. او اوووندان بو اووونا قویاراق، بو اینجه چیچگی دویونجا تاماشا ائله دی. سونرا دا دسته باغلاماق اوچون اونلاری درمگه باشلادی. نه آز، نه چوخ، ایکی دسته باغلادی.
- بیر آتامین، بیر ده آنامین - دئدی.

سولماز گئری دؤنن ده ائله ییل سوسنله روزا پوسقودا دایانمیشدی لار. دوققازلاریندا قیزین قاباغینی کسیدیلر. بنؤشه دسته لری نین ایکی سینی ده اونون آلیندن آلیب، اوزونو ده دؤیدولر.

سولماز آغلایا - آغلایا ائوه دؤندو. همین گوندن سولمازین قارا گونلری باشلادی. قورخوسونان گولونون آلینماسینی، دؤیولمه سینی آتا - آناسینا دئمهدی. او بیلیردی کی، بو کندده ائرمی لر اولاردان چوخدو. او بیلیردی کی، قوهوم - اقربالاری بو دوغما کندی چوخدان ترک ائتمیشدی لار. او بیلیردی کی، بو حد ده قورخولار دؤزمه ییب بیر گون اونلار دا بو دوغما اوجاقلارینی ترک ائتمه لی اولاجاقلار.

سولماز ایندی نه گئجه عیفریته صیفتینده اونو بوغان سیرانوش خالادان، نه ده قیلینجیندان قان دامن سورئن دایی دان اینجیمیردی. هئچ روزادان دا بیر او قدر اینجیمیردی. اونا درد اولان سوسن یین دؤنوکلوگو ایدی. آخی سوسن هر یاز گلنده اؤزو اونو سسله ییب دره یه بنؤشه ییغماغا گئدردی. آخی، سوسن درد یگی بنؤشه لردن باغلادیغی دسته نین بیرینجی سینی سولمازا وئردی. آخی اونلار ایکی سی ده بو پاییز بیرلیکده مکتبه گئده جکدی لار. آخی آناسی سولمازا تیکدیگی گوللو اپیک دوندان بیرینی ده سوسنه تیکمیشدی. آخی، اونلار طؤوله تیکنده ایمه جیلیکله آن چوخ جان یان دیران سورئن دایی اولموشدو. سولماز بو سواللارین بورولغانیندا بوغولوب قالیر، بیر یانا چیخا بیلمه ییردی.

بو دهشتلی سواللارین بورولغانلاریندا باتیب بوغولان تکجه سولماز دئییل دی، هم ده اونون آتا - آنا سی ایدی. سولماز نچه گون ایدی تکلیگه دؤزوردو. آنجاق بو سحر صبری لاپ توکندی. آیقلارینی سورویه - سورویه سوسن گيله گئتدی. سوسن حیطده تک اویناییردی. بیر آياق - بیر آياق گئدیپ اونا یاناشدی و اؤزونو توپلايیب :

- آی آخچی، من سنه نه پیسلیک ائله میشم؟ - دئدی.

سوسن اوزونو یانا چئویریب، سولماز اوندان آل چکمه دی. سوالینی بیر ده تیکرار ائتدی. نهایت، سوسن دیللندی:

- سن تورک سن - دئدی.

- سیز بیزیم دوشمنیمیزسیز. آنام دئییر کی، سنینله اویناماییم.

سولماز باخدی - باخدی، بو قیزین سؤزلریندن هئچ نه آنلامادی. نه تورک سؤزونو، نه ده دوشمن سؤزونو. یئنه کور - پشمان

اؤلرینه دؤندو. آخشام آتاسی ایشدن گلنده اونون بوینونا سریلیب سوروشدو :

- آتا، دوشمن نه دیر؟

آتاسی بیر قدر قورخدو، بیلمه دی قیزینا نه جاواب وئرسین.

- قیزیم، بو سؤزو کیمدن ائشیتیمسن؟

- سوسن دن. او دئدی کی، بیز دوشمنیک.

- قیزیم دوشمن اونلاردی، بیز دوستوق.

- بس تورک کیمدیر؟

- تورک بیزیک، قیزیم.

- بس بیز آذربایجانلی دئییلیک؟

- قیزیم، آذربایجان بیزیم توپراغیمیزین آدی دیر بونا گؤره بیزه آذربایجان تورکو دئییرلر. بؤیوگنده بونلارین هامیسی

بيله جک سن.

آتا بو سؤزلری دئدیگجه قهر اونو بوغوردو. گؤزلری یاشلا دولوب - بوشالیردی. بو زامان ائله کیسه چیرین اوستوندن،

گؤزونون قاباغیندا حیطه بیر ورق یازیلی کاغیز آتدی. آتا جلد کاغیزی گؤتوروب اوخودو. «سیز تورکلره کندی بوشاتماق اوچون

اوچ گون واخت وئریلیر. گئتمه سیز، بختینیزدن کوسون!»

آتانی ائله بیل ایلدیریم ووردو. بوتون ائو - ائشیک، حیط - باجا باشینا فیرلانندی. همین مکتوبدان سونرا آتا - آنا، بالا ائودن

چیخمالیدیلار. گئجه نی - گونوزه قاتیب بیر - بیغیش ائله دیلر.

وئرین وعدده سحری گون تامام اولوردو. اونلار بو آخشام قارانلیق دوشن کیمی داغلا، داشلا آشاغی قاچمالی ایدیلر، هر اوچو پار

- پالتارلارینی اوست - اوسته گئینمیشدیلر. آتا - آنا هرهره سی ایکی چانتا، ایکی باغلاما دوزلتمیشدی. توپوقلارینی هیندن، ایتلری

زنجیردن آچیب بوراخماق قالیردی.

آتا ائله بیل اؤز الیه اکیب - یئتیشدیردیگی آغاجلارلا ویداعلاشیردی. آنا گؤزو یاشلی حالدا آستانادان بایاتی دئییب خانیمانی

ایله ویداعلاشیردی. سولماز ایسه گؤزه دیمیردی.

غافیلدان اونلارین ائولری نین اوستوندن گوللەر آچیلماغا باشلادی. آتادا، آنادا اؤزلرینی ایتیردی. آتش چوخالدى، گوللہ ياغیش کیمی ياغماغا باشلادی. آتا - آنا دونن دن حاضیرلادیغی چانتالارینی گۆتورمگه، ایتلرینی زنجیردن، تویوقلارینی هیندن بئله آچیب بوراخماغا ماجال تاپمادیلار. تالاش ایچینده آختاردیلار. قیز ائله بیل یوخا چیخمیش ایدی. آتیلان آتشلر ایسه اونلارا آمان وئرمیردی. باغین آياغینا دوغرو، قره بویو قاچماغا باشلادیلار. چوخ اوزاقلاشاندان سونرا بیر تپه نین اوستونه چیخیب ائولرینه طرف بویاندیلار. گۆزلرینه اینانمادیلار. ائولری اود - آلوو ایچریسینده آلیشیب یانیردی. آتا دریندن آه چکدی :

- آی نامرد سورئن - دئدی.

- بو سنین ایشین ایدی. یقین اوشاغی دا اؤلدوره جکلر.

آرتیق اونلارین آياقلاری یئر توتموردو. قونشو کندلردن ده دره بویو قاچیب آشاغیا تۆکولوردولر. آتا نه قدر تأکید ائدیردیه، آنانین بئلی بوکولو حالدا اوتوردوغو یئردن ترپده بیلیمیردی.

- هئچ هارا گئدن دئیلم. بالاملا بوردا اؤله جگم.

- گئجه نی بو سویوغون سازاغین ایچینده دیری گۆزلو آچدیلار. قورخودان سسلرینی چیخاریب دویونجا آغلایا دا بیلمه بیردیلر. کندین ایتلری سحره کیمی اولاشیردی.

- دان یئری سؤکولنده آتا آنانی زورلا راضی سالیب اوشاغین دالینجا یوللاندی. آیین آیدینلیغی اولدوغوندان سحر تورانلیغی آیدین گۆرونوردو. آتا باغلاری نین قاباغیندا دایانیب ائولری نین، طؤوله لرینی سون توستولرینه تاماشا ائتدی. جسارت ائدیب ائولرینه یاخین دوشه بیلمه دی. قیزی سولمازین ساغ قالماسینا بوتون اومودو تامام کسیلدی. کسه جیغیرلا گئری دؤنن ده آرتیق سحر آچیلیمیشدی. کول دیییندن یئنیجه آچیلیمیش بنؤوشه لر بویانیردی. آتا گۆزو یاشلی قیزی نی خاطیرلادی. آخی سولماز هر یاز گلنده بو اینجه بنؤوشه لردن دسته باغلایب اونا باغیشلایاردی.

- آتا یول گۆزله یین آنایا نه جاواب وئره جگینی بیلیمیردی. و اونو یئریندن قالدیریپ، قاچانلار دسته سینه نئجه قوشا جاغینی بیلیمیردی. فیکیر - خیال ایچینده، قارشى سیندا کی کولون دییینده بیر قارالتی گۆردو. یاخین گلدی. بو قیز اوشاغی نین جسدى ایدی. شاختادان قارالیپ بوزارمیش بو جسد اونون جیگر پاراسی اولان سولماز ایدی. قیز آل قانین ایچینده ایدی. کۆکسونده نئچه - نئچه گوللہ یاراسی وار ایدی. سیخیلمیش اووچوندا ایسه قانلی بنؤوشه چیچکلری !

آتا گۆزلرینه اینانمادی. جسدى پالتاریندان تانیسادا، قالدیریپ اوزونه باخدی. دیزلری قاتلاندی، یئره اوتوردو. بالاسی نین اوزونه حئیرتله باخدی. سولمازین بارماقلارین آراسیندان قانلی بنؤوشه لر گۆتوروب وار سسیله هایقیرماق، بو وحشی لیگی، بو عدالت سیزلیگی بوتون دونیایا جار چکمک ایسته دی. آنجاق باجارمادی.

قیزی نین قوللارینی اوستونه قالدیریپ، شاختادان دونوب بوزارمیش اوزوندن اؤپدو. سونرا آنانی قویوب گلدیگی سمته یوللاندی.